

MAMA SUROGAT – MORAL SAU AMORAL?

Elena GOROBET, studentă,

Facultatea de Drept și Științe Sociale,

Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți

Conducător științific: **Olga JACOTA- DRAGAN**, asist. univ.

Abstract: *Surrogacy is a practice whereby a woman agrees to become pregnant and bear a child for another person or persons, to whom she intends to transfer the child's care at, or shortly after, birth. The genetic origin of the egg and the sperm differentiate the two approaches to surrogacy: traditional surrogacy and gestational surrogacy. In Russia the price for a surrogate mother is from 25 to 35 thousand dollars, in Ukraine from 15 to 20, and in the USA reaches 50 thousand dollars. Surrogate maternity is banned by law in Austria, Germany, Norway, Sweden, France. Surrogacy is allowed in most USA states, in the Republic of South Africa, India, Russia, Georgia, Ukraine, Israel. Reflecting on the morality of surrogacy is difficult. Each, in accordance with their own visions and beliefs, values and principles, will manifest a certain attitude.*

Keywords: *surrogate mother, embryo, sperm, egg, child, in vitro fertilization (IVF), birth.*

Secolul XXI prin nivelul ridicat al dezvoltării tehnologice oferă o varietate de metode și mijloace și în domeniul reproducerii. Astfel, Consiliul pentru Tehnologia Reproducerii, stabilit ca parte a Legii privind tehnologia reproducerii umane din 1991 (Actul HRT), definește mama surogat (surrogacy) ca fiind o practică prin care o femeie este de acord să rămână gravidă și să poarte un copil pentru o altă persoană sau persoane, căreia intenționează să le transfere îngrijirea copilului la sau imediat după naștere [2].

Tot aici, experții clinicii FIV Dūnya din Ciprul de Nord stabilesc că nașterea cu mamă surogat rezultă în urma transferului embrionilor obținuți în laborator prin fecundarea propriilor ovule și spermatozoizi ai cuplului, unei alte femei, în situația în care uterul pacientei nu este potrivit pentru sarcină sau acesta lipsește cu totul. Femeia care va deveni însărcinată purtând copilul altui cuplu se numește mamă surogat. Ei spun că copiii născuți prin această modalitate vor avea bagajul genetic al mamei și al tatălui. Cu alte cuvinte, ei vor fi părinții biologici ai copilului. Prin urmare, din punct de vedere genetic, copilul va arăta ca mama sau tata și nu ca mama surogat [3]. De asemenea, sursele rusești indică că maternitatea surogat este o metodă de reproducere asistată, în care o femeie poartă un copil pentru părinții care, din anumite motive, sunt incapabili (sau nu doresc) să aibă copii. De regulă, vorbim despre cupluri (heterosexuali sau homosexuali), dar în unele cazuri, persoanele singure utilizează serviciile mamelor surogat. Există două tipuri de surrogacy:

- formă mai obișnuită este maternitatea surogat, care utilizează fertilizarea în vitro (FIV) cu inducerea ulterioară a sarcinii (introducerea embrionului) unei mame surogat, iar ovulul este preluat fie de la mama viitoare intenționată, fie de la donator.
- surogatul tradițional înseamnă sarcina unei mame surogat cu ajutorul propriului ovul. Femeia care a purtat fătul devine astfel mama genetică a copilului. [5]

În general, mamele surogat recurg la această acțiune în schimbul unei retribuții bănești. Există însă și mame purtătoare care fac acest lucru în mod altruist, mai ales când este vorba de fiice sau surori care nu pot duce o sarcină până la termen, care sunt infertile sau când acestea suferă de boli care asociate cu gestația le-ar putea pune viața în pericol. [6]

Deci, maternitatea surogat tradițională și gestațională este:

- comercială, în care mama surogat este compensată de viitorii părinți (aceasta este ilegală în majoritatea țărilor);
- altruistă, în cazul în care mama surogat alege să transporte copilul din alte motive decât câștigul financiar. [7]

Fertilizarea în vitro (FIV) a devenit o metodă viabilă de concepție în anii 1970 și a pregătit calea pentru ca crearea embrionilor să aibă loc în afara corpului uman. Până în anii 1980, când a avut loc primul caz de naștere surogat de tip gestațională de succes, maternitatea surogat tradițională a fost singura modalitate pentru părinții ce își doreau un copil născut prin mamă surogat. În acest mod, în 1976 a avut loc primul acord legal cu o mamă surogat în SUA., iar în 1985 a fost prima naștere de succes prin metoda gestațională și tot în SUA între anii 1999-2013 sunt înregistrați

circa 18.400 de copii născuți prin metoda de introducere a embrionului format din celulele viitorilor părinți în corpul mamei surogat.[8]

Actualitatea problemei abordate am încercat să o analizez sub aspectul a mai multor factori, și anume:

- Mama surogat – necesitate financiară pentru femeia ce practică asemenea activitate;
- Mama surogat – victimă a fenomenului dat (femei înșelate, cărora după naștere le sunt răpiți copiii);
- Prețul serviciului;
- Conservarea spermei în unele clinici în cazuri de boli grave sau incurabile (pentru ca ulterior cu materialul dat să se folosească de serviciile unei mame surogat).

Termenul de maternitate surogat comercială se referă la un acord în care o mamă surogat primește o compensație financiară mai mare, decât doar pentru costuri. În unele state, acesta este un acord legal. În alte țări, maternitatea surogat comercială este ilegală. Părinții potențiali pot plăti cheltuieli medicale, cheltuieli juridice, pot acoperi prin bani postul de muncă pierdut sau alte „cheltuieli rezonabile”, dar nu pot plăti o mamă surogat doar pentru rolul său.[9]

De cele mai multe ori, în practică, se întâlnesc situații când femeile, benevol, se propun în calitate de mame surogat, acestea sunt gata să-și ofere corpul pe o perioadă de 9 luni pentru a naște un copil unei familii, în schimbul unei remunerații bănești.

Aceste situații se întâlnesc când femeile doresc să-și ridice stările materiale, unele surse spun că pentru a-și rezolva problemele cu locuințele, femeile căsătorite belaruse decid să devină mame surogat. Odată ce este legalizată această activitate, în Belarus, femeile care vor să devină mame surogat, trebuie să îndeplinească o serie de condiții:

- să aibă între 20 și 35 de ani;
- să fie căsătorite și să aibă propriul copil;
- să fie sănătoase și fără obiceiuri nocive.

În acest mod, femeile tot mai activ doresc să devină mame surogat, așa încât pentru a-i ajuta și unei familii care nu poate avea copii, cât și pentru a-și ridica starea materială a propriei familii.[10] O femeie din Rusia recunoaște că fiind mamă singură și crescându-și doar ea fiica, nu avea destule surse financiare pentru a trăi și astfel a decis să devină mamă surogat. Odată ce a rămas însărcinată a fost impusă să trăiască acele 9 luni în familia viitorilor părinți, așa încât a fost nevoită să se despartă pentru o perioadă de copilul ei de doar 8 luni, însă după naștere și după ce a fost recompensată deplin, a reușit să-și întoarcă datoriile avute și chiar să-și procure mobilier pentru locuință, femeia adaugă că ar mai dori să fie mamă surogat.[11] O altă femeie, cetățeană a Federației Ruse, a acceptat să nască un copil pentru o bunică care avea conservat lichidul seminal al fiului ei mort, în schimbul unui apartament în orașul Ekaterinburg, Rusia.[12] Și asemenea cazuri sunt o sumedenie în întreaga lume.

Din păcate, există și cazuri, în care se găsesc escroci care doresc să câștige bani pe seama persoanelor care caută o mamă surogat. Dacă acordul pare prea bun pentru

a fi adevărat sau părțile implicate insistă ca cealaltă parte, care necesită serviciul unei mame surogat, să nu apeleze la avocat, atunci ar fi mai nimerit să fie reziliat acel acord.

Cu toate acestea, există și situații când femeile nici nu intuiesc că sunt folosite pe post de mame surogat, astfel ele devenind victime ale acestui fenomen. Sunt cazuri, când copiii născuți de aceste femei sunt furăți chiar de către rudele bărbatului cu care a fost conceput copilul. Într-o asemenea situație s-a pomenit o tânără femeie din Federația Rusă, fiind mințită de către partenerul ei, care imediat după naștere a și furat copilul. După care, s-a demonstrat că acel bărbat avea o altă familie în alt oraș, însă soția cu care acesta trăia în concubinaj nu putea să nască singură un copil, astfel acesta a recurs la asemenea infracțiune.[13]

O altă cauză alarmantă prin care femeile devin victime ale fenomenului de mamă surogat este traficul de ființe umane.

Trebuie de menționat că în Belarus este cel mai mic preț pentru serviciul de mamă surogat. Forumurile rusești și ucrainene sunt pline de mesaje: „Vă doriți un copil? Mergeți în Belarus, unde acest serviciu costă numai 13 mii de dolari.” Într-adevăr, taxa după naștere va fi de la 10 la 15 mii de dolari, de asemenea, o mamă surogat se poate aștepta ca din prima lună de sarcină până în ultima să fie plătită cu 500 de dolari pe lună. La moment, în Rusia prețul variază de la 25 la 35 mii de dolari, în Ucraina de la 15 la 20, iar în SUA ajunge la 50 mii de dolari.[10]

În prezent, în lume, există numeroase clinici care se ocupă cu congelarea și stocarea mostrelor de spermă. Congelarea materialului seminal este o metodă recunoscută științific, care se aplică clinic cu succes de mai mulți ani. Aceasta are ca scop crioconservarea și păstrarea materialului seminal al soților, pentru utilizarea lui ori-când este nevoie de el. Deseori când este vorba despre o boală incurabilă sau înainte de tratamentul împotriva cancerului, bărbaților, aflându-se în cursul tratamentului li se propune să recurgă la congelarea materialului seminal. [14]

În acest curs de idei, trebuie să menționăm că în practică există numeroase cazuri, când bărbații ce au recurs la această procedură și din nefericire s-au trecut din viață și nici soții nu au, mamele lor apelează la serviciile unei mame surogat pentru a naște descendenți. [15]

Maternitatea surogat, la ora actuală, reprezintă un fenomen controversat, având la bază numeroase cercetări, teorii și argumente. Iar în legătură cu acest fapt, în Republica Moldova, la moment, fenomenul de mamă surogat este interzis de lege. Mai mult decât atât, în 2013 au fost operate amendamente la Codul Penal și anume la articolul 165 „Traficul de ființe umane”.

Astfel încât, în prezent, în acest articol se menționează despre maternitatea surogat: „...precum și al folosirii femeii în calitate de mamă-surogat ori în scop de reproducere, săvârșită prin: a) aplicarea violenței nepericuloase pentru viața și sănătatea persoanei ori cu amenințarea aplicării violenței; b) răpire; c) sustragerea, tănuirea, degradarea sau distrugerea documentelor; d) ținerea în servitute, în scopul întoarcerii unei datorii; e) amenințarea cu divulgarea informațiilor confidențiale familiei victimei sau altor persoane fizice sau juridice; f) înșelăciune; g) abuz de poziție de vulnera-

bilitate sau abuz de putere, dare sau primire a unor plăți sau beneficii pentru a obține consimțământul unei persoane care deține controlul asupra unei alte persoane. [1]

În conformitate cu prevederile art. 165 al Codului Penal, această infracțiune se pedepsește cu închisoare de la 6 la 12 ani.

Pe lângă toate acestea, în R.M. avem și Legea nr. 138 din 15.06.2012 privind sănătatea reproducerii, astfel, la art. 9. Folosirea tehnologiilor de asistare medicală a reproducerii umane, la alin. 9 se specifică că sunt permise următoarele tehnologii de asistare medicală a reproducerii umane: a) inseminarea artificială cu sperma soțului; b) inseminarea artificială cu sperma donatorului; c) fertilizarea în vitro cu transferul intrauterin de embrioni; d) injectarea intracitoplazmatică a spermatozoidelor; e) ecloziunea asistată; f) extragerea spermatozoidelor din testicule; g) crioconservarea de spermă, de oocite, de embrioni; h) donarea de spermă, de oocite, de embrioni; i) diagnosticul preimplantor genetic; j) reducerea numărului de embrioni în cazul sarcinii multiple.[2] Însă maternitatea surogat, observăm, că la fel nu este specificată.

În legătură cu acest fapt, aș dori să menționez că fenomenul de mamă surogat este foarte evaziv explicat în legislația națională. Despre el se indică doar în articolul 165 „Traficul de ființe umane”, adică se are în vedere faptul că o femeie poate deveni victimă a infracțiunii de trafic de ființe umane prin modul de a fi mamă surogat, deja care poate fi săvârșit prin modalitățile expres specificate în art. 165 CP al R.M. Dar, în esență, fenomenul dat rămâne a fi neclar, în raport cu situația când o femeie decide singură în privința faptului de a deveni o mamă surogat pentru alte persoane.

Dacă o femeie din Moldova merge în altă țară pentru a fi mamă surogat, iar acest lucru va fi cunoscut de către organele de drept din Republica Moldova, este foarte probabil că ea va fi cercetată penal. Dar trebuie de menționat că, de exemplu, în Israel și Rusia, se acceptă mamele surogat din altă țară doar în cazul în care legislația țării de origine îi permite femeii acest lucru.[16]

Cât privește faptul dacă există șanse ca, mai devreme sau mai târziu, această procedură să fie legalizată în R.M., unii juriști afirmă că speră totuși că legislatorii noștri vor înțelege pe cât de necesar este acest lucru. Potrivit datelor statistice medicale, în fiecare an, cel puțin 100 de femei au nevoie de mame surogat. Ele pleacă peste hotare, recurs la diferite șiretlicuri pentru că femeia care vrea să fie mamă este foarte greu de oprit. Nașterea copiilor este una din funcțiile ei de bază. Dacă femeia nu este în stare să nască un copil, dar este capabilă să-l educe, să-i dea acestui copil tot de ce are el nevoie, să-i ofere dragoste, ea va găsi posibilitatea de a avea acest copil, chiar dacă va trebui să ocolească legea. [16]

Maternitatea surogat este interzisă prin lege în Austria, Germania, Norvegia, Suedia, Franța și unele state americane. În asemenea țări cum ar fi Australia, Marea Britanie, Danemarca, Islanda, Canada, Olanda – maternitatea surogat este permisă doar în bază de neachitare. Mamele surogat primesc asigurare medicală, indemnizația de sarcină și naștere, dar nu primesc nici un fel de plăți de la părinții biologici ai copilului, cel puțin, oficial. Maternitatea surogat este permisă în majoritatea statelor americane, în Republica Africa de Sud, India, Rusia, Georgia, Ucraina, Israel.

De exemplu, în Israel, femeia care pretinde la rolul de mamă surrogat este aleasă nu doar de către părinți, dar și de psihologi. Cu ea lucrează asistenții sociali, ea este pregătită pentru această experiență neobișnuită. Când se confirmă că femeia este însărcinată, ea este pregătită și obișnuită cu ideea că urmează să se despartă de acest copil. Din momentul concepției și până la naștere, copilul nu aparține nici părinților biologici și nici mamei surrogat, el aparține serviciilor sociale specializate. Dacă este vorba despre o recompensă bănească, părinții, de la bun început, pun acești bani pe un cont special la care are acces doar asistentul social și doar el va putea, ulterior, să transfere suma pe contul mamei surrogat. Dacă femeia are proprii ei copii, părinții biologici sunt avertizați că urmează să achite nu doar onorariul, dar vor trebui să aloce bani și pentru întreținerea copiilor, bani pentru hrana familiei mamei surrogat ș.a.m.d. [16]

În Germania, maternitatea surrogat este, de asemenea, interzisă. Însă aici, nu-mai medicul care a „implantat” embrionul este responsabil. Nici părinții biologici, nici mama nu vor fi pedepsiți.

În Belgia, Grecia, Irlanda, Finlanda, fenomenul de mamă surrogat nu este nici permis, nici interzis de lege.[10]

A reflecta asupra moralității maternității surrogat este dificil. Fiecare, în corespundere cu propriile viziuni și convingeri, valori și principii, va manifesta o anumită atitudine.

Cercetând fenomenul dat, am ajuns la anumite concluzii, careva din ele fiind în favoarea maternității surrogat, câteva sunt contra acestui fenomen. Astfel, aș fi *pro* maternității surrogat cu următoarele condiții:

- Dacă sarcina mamei surrogat este de tip gestațional, adică mama surrogat poartă un copil format din celulele sexuale ale ambilor viitori părinți, ci nu cu ajutorul propriului ovul, adică ea nu trebuie să fie donator, aceasta însemnând că ea nu are nici o legătură genetică cu copilul nenăscut și acest fapt se poate întâmpla chiar și contra cost;
- Dacă drept mamă surrogat este o femeie străină cuplului și nu o rudă apropiată, cum ar fi bunică, sora sau altă rudă, întrucât în viziunea mea, este suficient de amoral ca o bunică să-și nască propriul nepot.
Și aș fi contra maternității surrogat în cazurile în care:
- Mama surrogat este donatorul de ovule, acest fapt ar însemna că ea este și mama biologică a copilului, care urmează să-și abandoneze copilul, mai ales că acest fapt se va întâmpla pentru o sumă de bani;
- Din cele spuse mai sus, rezultă că sunt contra și în privința, în general, a donării de celule sexuale, fie spermă sau ovule, pentru că aceasta ar însemna că mama sau tatăl copilului care se va naște, își vinde calitatea de părinte, de mamă sau tată, ca apoi să piardă definitiv legătura cu propriul copil.

Bibliografie:

1. Codul Penal al Republicii Moldova. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. nr. 72-74/195 din 14.04.2009

2. Legea privind sănătatea reproducerii. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. nr. 205-207/673 din 28.09.2012, intrat în vigoare: 28.10.2012
3. *Assisted reproductive technology glossary* [online] [citată 13.04.2019]. Disponibil: <https://www.rtc.org.au/assisted-reproductive-technology-glossary/>
4. *Nașterea cu mamă surogat* [online] [citată 13.04.2019]. Disponibil: <https://www.dunyaivf.com/ro/nasterea-cu-mama-surogat>
5. ХМЕЛЬНОВ, Антон. *Суррогатное материнство: за и против*. [online] [citată 13.04.2019]. Disponibil: <https://ru.euronews.com/2018/09/14/europe-surrogacy-ru>
6. https://ro.wikipedia.org/wiki/Mam%C4%83_purt%C4%83toare
7. MRCOG, Kalsang Bhatia et al. *Surrogate pregnancy: an essential guide for clinicians*. [online] [citată 13.04.2019]. Disponibil: <https://obgyn.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1576/toag.11.1.49.27468>
8. BERGMAN, Kim. *History of Surrogacy*. [online] [citată 14.04.2019]. Disponibil: <https://www.growinggenerations.com/news/history-of-surrogacy/>
9. <https://ru.diphealth.com/624-what-is-a-surrogate-1960137-67>
10. БОРИСЕВИЧ, Катерина. Чтобы решить квартирный вопрос, замужние белоруски становятся суррогатными мамами. [online] [citată 14.04.2019]. Disponibil: <https://www.kp.md/daily/26133.7/3023846/>
11. <https://www.youtube.com/watch?v=6SyZorLJVD4>
12. <https://www.youtube.com/watch?v=6SyZorLJVD4>
13. <https://www.youtube.com/watch?v=6SyZorLJVD4>
14. <http://www.genesisathens.gr/ro/fiv/congelarea-spermei-%E2%80%93-banca-de-sperm%C4%83>
15. <https://www.youtube.com/watch?v=6SyZorLJVD4>
16. Aspecte juridice ale maternității surogat în Republica Moldova. [online] [citată 14.04.2019]. Disponibil: <https://www.mamaplus.md/ro/sfatul-specialistului/aspecte-juridice-ale-maternitatii-surogat-republica-moldova>